

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013-2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Václav Vaněček

Vražda vs. zabití

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Martina Prokopová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

Václav Vaněček

Murder vs. killing

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

JUDr. Martina Prokopová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Václav Vaněček .....

Poděkování

Děkuji vedoucí JUDr. Martině Prokopové za obsáhlou konzultaci plnou podnětných rad a za trpělivost.

Děkuji Ing. Elišce Žárové za korekturu se zaměřením zejména na pravopisnou stránku textu.

Anotace

Porovnávám trestný čin vraždy s trestným činem zabití, který je v platném trestním zákoníku novinkou. Podrobným rozbořením obou paragrafů jsem se pokusil vymezit obtížnost správné kvalifikace trestného činu zabití. Zavedení této novinky je velmi prospěšné ačkoliv je dosti obtížné prokázat její naplnění. Ještě bude poměrně dlouho dobu trvat, než se s ní orgány činné v trestním řízení naučí pracovat a budou ji bezpečně kvalifikovat.

Klíčová slova

Objekt

Subjekt

Trest

Vražda

Zabití

Život

Annotation

I compare the crime of murder and the offense of killing, which is in the current Criminal Code novelty. In detailed analysis of the two paragraphs I have tried to outline difficulty of correct classification of the offense of killing. The introduction of this new element is very beneficial, although it is difficult to prove its fulfillment. It will still take quite a long time until criminal justice will learn how to work with safe qualification.

Keywords

Killing

Life

Murder

Object

Penalty

Subject

ÚVOD.....	9
1LIDSKÝ ŽIVOT.....	10
1.1Narození.....	10
1.2Smrt.....	11
2TRESTNÝ ČIN VRAŽDY.....	13
2.1Úplné znění § 140.....	13
2.1.1Odst. 2.....	15
2.1.2Odst. 3.....	16
2.1.3Příprava je trestná.....	21
2.2§ 142 Vražda novorozeného dítěte matkou.....	22
2.3Znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy.....	23
2.3.1Objekt	23
2.3.2Subjekt.....	24
2.3.3Objektivní stránka.....	24
2.3.4Subjektivní stránka	25
3TRESTNÝ ČIN ZABITÍ.....	26
3.1§ 141.....	26
3.1.1Privilegující okolnosti.....	26
3.2Vyprovokované zabití.....	31
3.2.1Asymetrický model s agresivní obětí.....	31
3.2.2Relativně symetrický konflikt.....	32
3.3Příprava a pokus trestného činu zabití.....	32
3.4Znaky skutkové podstaty trestného činu zabití.....	33
4TREST.....	35
4.1Trestní odpovědnost.....	36
4.2Účel trestu.....	39
4.2.1Teorie absolutní.....	39
4.2.2Teorie relativní.....	39
4.2.3Teorie smíšená.....	40
4.3Trestání před novelizací TrZ a po ní.....	41
4.3.1Zvláštní úprava mládeže.....	41
4.4Vražda.....	42
4.4.1Trestní sazba za vraždu a podmíněčné propuštění.....	45
4.5§ 141 Zabití.....	46
4.5.1Trestní sazba zabití a podmíněčné propuštění.....	47

<u>5VRAŽDA A ZABITÍ V PRAXI.....</u>	<u>48</u>
<u>ZÁVĚR.....</u>	<u>49</u>
<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....</u>	<u>51</u>
<u>SEZNAM ZKRATEK.....</u>	<u>53</u>

ÚVOD

Za téma své bakalářské práce jsem si vybral trestný čin vraždy v porovnání s trestným činem zabití, jelikož v roce 2009 vešel v platnost trestní zákon č. 40/2009 Sb., který změnil dosavadní klasifikaci činů proti životu a zdraví a postavil je na první místo.

Došlo k tomu, že úmyslné zbavení života člověka bylo ještě více rozděleno nežli v předešlé právní úpravě, která do té doby rozdělovala tyto hrdelní zločiny velmi stroze pouze na vraždu a na vraždu novorozence matkou. Nyní do platné právní úpravy přibyla nová skutková podstata a to trestný čin zabití. Do té doby byly na prvním místě trestné činy proti republice. Ty to se řadily dle zákona č.140/1961 Sb. Jedním ze dvou hlavních důvodů, proč jsem si zvolil toto téma, je skutečnost, že při volbě tématu jsem sám působil u bezpečnostních sborů. Druhým důvodem je fakt, že vražda a zabití jsou tím nejvážnějším zásahem do lidských práv vůbec. Právo na život je to absolutně nejcennější co nám Listina práv a svobod přináší a jako takové by mělo být co nejvíce chráněno a jeho porušení co možná nejtvrději trestáno.

V první části popisuji a definuji pojem vražda a zabití, což je velmi často zaměňováno laickou veřejností za totéž, jelikož následek obou činů je totožný.

V druhé části se zaměřuji na rozdíl v trestání těchto trestných činů a na poměr jejich výskytu. Na závěr shrnuji, jaký má nová skutková podstata trestného činu zabití přínos.

1 LIDSKÝ ŽIVOT

Jako předmět všech trestných činů proti životu je lidský život jedním ze stěžejních pojmů. Jedná se o nejvýznamnější hodnotu, která je chráněna trestním právem. Aby mohl být lidský život efektivně chráněn, je nezbytné definovat jeho dva podstatné aspekty. Těmito aspekty jsou z hlediska trestního práva jeho počátek (narození) a konec (smrt).

Určení jeho začátku má pro úmyslná usmrcení velkou relevanci zejména proto, že není možné druhého o jeho život připravit, pokud jeho život ještě nepočal. Naopak určení konce lidského života má zcela zásadní význam pro kvalifikaci skutku jako trestného činu vraždy, případně trestného činu zabití, jelikož o dokonání trestný čin vraždy podle § 140 TrZ a dokonání trestný čin zabití podle § 141 TrZ může jít pochopitelně pouze v případě, že život poškozené osoby byl doopravdy ukončen.

1.1 NAROZENÍ

Počátkem života je okamžik, kdy se lidský plod stává člověkem a není již chráněn pouze prostřednictvím své matky (tedy prostřednictvím § 159 – § 163 TrZ), ale jako samostatný právní subjekt. Ve vědě trestního práva i v soudní praxi je za hranici, kdy lidská bytost přestává být plodem a stane se člověkem, považován začátek porodu

Začátkem porodu je pak pro účely trestního práva moment, kdy dítě začne opouštět tělo matky, tedy okamžik, kdy se objeví hlavička nebo jiná část těla dítěte. Pokud se jedná o porod tzv. císařským řezem, je třeba za začátek porodu považovat okamžik operačního vynětí dítěte.

Vyskytují se i názory, které považují za začátek lidského života okamžik, kdy je dítě životaschopné, tedy viabilní – schopné žít samo mimo matčino tělo, což může být buď okamžik prvního nádechu, výdechu nebo chvíle, kdy je dítě odděleno od těla matky.¹

---

¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 477A nasl.

Jedno mají ale všechny uvedené přístupy společné. Tím je snaha vymezit okamžik počátku lidského života, protože bez něho není možné, aby byl lidský život ukončen. O vraždu tak jde již v době při porodu (a to nejen vůči matce, ale rovněž vůči třetím osobám). Pokud by tomu tak nebylo, znamenalo by to, že usmrcení plodu ve chvíli, kdy tento opouští tělo matky, by bylo beztrestné.

1.2 SMRT

V dřívější době se člověk za mrtvého prohlašoval při zjištění zástavy dechu a srdeční činnosti. Jak se ale postupem času vyvíjela věda, hlavně pak věda lékařská, nastal posun i v posouzení smrti. V dnešní době již zástava dechu a krevního oběhu notně neznamená smrt celého organismu, ale hovoříme o takzvané klinické smrti.

Za současného stavu lékařské vědy i po zastavení životně důležitých funkcí (tep, dech), které dříve vedlo neomylně ke smrti, je možné tyto obnovit a tím i život zachránit. Podle platné právní úpravy je vymezení okamžiku smrti a metoda jeho zjištění výlučně věcí lékařské vědy. Což v praxi znamená, že za mrtvého může danou osobu prohlásit pouze lékař a to vystavením úmrtního listu.

Jelikož je v dnešní době běžně možné nahradit funkci srdce umělým krevním oběhem a dokonce pokud je potřeba i umělým srdcem, de facto jediný orgán který doposud nelze nahradit, je mozek.

Z toho vyplývá, že v případě smrti mozku nastává na rozdíl od klinické smrti nevratný stav. Usnesením Nejvyšší soud ČR judikoval Příčinná souvislost mezi násilným jednáním obviněného, které bylo způsobilé přivodit smrt poškozeného, a úmrtím poškozeného, není přerušena jen tím, že poškozený zemřel až s určitým časovým odstupem od takového útoku a že bezprostřední příčinou jeho smrti byly zdravotní komplikace spojené s léčením zranění způsobeného násilným útokem obviněného, které by nenastaly, kdyby poškozený nebyl smrtelně zraněn tímto útokem.²

---

² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 5 Tdo 944/2003

Jak je vidět, lékařská i právní praxe zná dva možné výklady pojmu smrt. V prvním případě se jedná o smrt klinickou. Ta nastává v okamžiku zástavy srdeční činnosti a dechu. Často bývá vyvrcholením těžkých změn v organismu, v našem případě vinou útoku pachatele.

Ač pro pozorovatele vypadá tento stav jako konečný, je ještě organismus ve stavu minimálního metabolismu – v jakémsi stavu minimálního nouzového žití. Jelikož nedošlo k odumření centrální nervové soustavy a mozku, je dosud možná resuscitace, opětovné obnovení dechu a srdeční činnosti. Biologická smrt nastává nejpozději po 5 až 7 minutách od klinické smrti, tedy po zástavě dechu a srdeční činnosti.

Po této době dochází k nevratnému poškození organismu, zejména centrální nervové soustavy a mozku, tedy dochází ke stavu, který je neslučitelný s dalším životem. V tomto případě hovoříme o cerebrální neboli mozkové smrti a tím pádem o smrti celého organismu.³

---

³ Kvapilová, H., Dogoši, M., Soudní lékařství pro právníky a policisty, 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 72 a násl.

2 TRESTNÝ ČIN VRAŽDY

Po rozpadu Československa na samostatné státní útvary Česká republika a Slovenská republika, zůstal u nás v platnosti zákon č. 140/1961 Sb. Zde se ještě samostatný trestný čin zabití nevyskytoval, byla zde pouze vražda v § 219 a jako jeho privilegovaná skutková podstata § 220 Vražda novorozeného dítěte matkou.

Pro laickou veřejnost bylo toto rozdělení velmi jednoduše pochopitelné a srozumitelné, bohužel, tato úprava soudům a i všem orgánům činným v trestním řízení udávala velmi úzké mantinely při hodnocení úmyslných usmrcení. To znamenalo, že stejný trest mohl dostat jak chladnokrevný vrah, který ze zjištěného důvodu usmrtil jiného člověka, tak i pachatel který usmrtil druhého, který ho před činem dlouhodobě fyzicky i psychicky týral.

Díky platné právní úpravě, která byla přijata v roce 2009, vešel v platnost 1.1.2010 nový TrZ č. 40/2009 Sb. a tím došlo k radikální změně. V novém TrZ byly trestné činy proti životu a zdraví nově zařazeny na první místo oproti úpravě předešlé. Hlavně se objevil nový pojem a to trestný čin zabití, který by se dal považovat laicky za lehčí verzi trestného činu vraždy. Předchozí úprava sem řadila trestné činy spáchané proti republice a trestné činy proti zdraví a životu odsouvala do pozadí.

Nově zákoník systematicky rozděluje trestné činy proti životu a zdraví na několik oblastí. Jsou to trestné činy proti životu, trestné činy proti zdraví, trestné činy ohrožující život nebo zdraví, trestné činy proti těhotenství ženy a nakonec to jsou trestné činy, které souvisí s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi, orgány, lidským embryem a lidským genomem. Dále následuje podrobnější rozvedení trestných činů proti životu, konkrétně pak vraždě, vraždě novorozeného dítěte matkou a zabití.

2.1 ÚPLNÉ ZNĚNÍ § 140

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

(2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

(3) Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě,

c) na dítěti mladším patnácti let,

d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,

e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,

f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

h) opětovně,

i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo

j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) Příprava je trestná.

Nyní se zaměříme na jednotlivé body § 140 a pokusme se je vysvětlit.

ODST. 1

Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

Jedná se o vraždu prostou, která je definována jako stav, kdy jedná pachatel v náhlém hnutí mysli. Vraždu prostou lze vymezit jejím negativním způsobem, tím se myslí, že nebyla spáchána s rozmyslem či po předchozím uvážení (to, že budu vraždit,

jsem se rozhodl ještě před tím, než nastala situace která k tomu dala příležitost), jako je potřeba u závažnějšího typu vraždy, kdy pachatel nejednal v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli nebo v důsledku předchozího zavrženého jednání poškozeného.⁴

Zákonným znakem deliktu je tak ve smyslu § 140 odst. 1 TrZ nedostatek rozmyslu, čímž je afekt. Afekt a rozmysl pachatele jsou naprosto navzájem se vylučující protiklady. Dokonce tak silně, že trestný čin s rozmyslem je vymezen definicí afektu v negativu.

2.1.1 ODST. 2

Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

V tomto případě již nemůže být řeč o afektu a jiných okolnostech, které vyvracejí rozmysl dané skutečnosti. V § 140 odst. 2 nalezneme kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení TrZ tak přísněji trestá toho, kdo jiného usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Tím máme na mysli to, že rozmysl a předchozí uvážení jsou typické pro případy, kdy pachatel jednoznačně vykazuje velkou míru kontroly nad tím, co činí, mnohdy však i detailní promyšlení celého skutku a situace.

Trestný čin, který je spáchaný s rozmyslem, popřípadě po předchozím uvážení, je tímto považován za podstatně závažnější formu úmyslného usmrcení. Takový čin je společensky mnohem škodlivější a to převážně z toho důvodu, že k němu došlo během myšlenkového pochodu, který trval po jistou dobu a nikoliv na základě spontánní reakce, vlivem vnějšího podmětu, jakým je například vliv poškozeného.⁵

---

⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014. Praha: Leges, 2014, 195 s.

⁵ Tamtéž.

Jedná se o ty případy, kdy měl pachatel možnost promyslet důsledky takového činu a motivy, které by ho od vraždy odradily, ale přesto se rozhodl, že bude ve svém zločinném úmyslu setrvávat.

2.1.2 ODS. 3

V tomto případě se nejedná o další typ vraždy, ale jde o taxativní vymezení případů s vyšší trestností vražedného jednání. V § 140 odst. 3 nalezneme katalog, který podmiňuje použití vyšší trestní sazby. Katalog těchto okolností se vztahuje k oběma typům vraždy a to jak k vraždě spáchané s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, tak k vraždě prosté.

2.1.2.1 § 140 odst. 3

- a) na dvou nebo více osobách,*
- b) na těhotné ženě,*
- c) na dítěti mladším patnácti let,*
- d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,*
- e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,*
- f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*
- g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,*
- h) opětovně,*
- i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*

j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

Na dvou nebo více osobách

Je tím myšleno spáchání vraždy na dvou nebo více osobách během jednoho útoku nebo vícero útoků v krátkém časovém rozmezí po sobě.

Na těhotné ženě

Za těhotnou je žena považována již v období od počínajícího uhnízdění oplodněného vajíčka v děložní sliznici do počátku porodu. Pokud bereme v potaz i umělé oplodnění, nastává okamžik jejího oplodnění uhnízděním oplozeného vajíčka.

K naplnění okolnosti použití této vyšší trestní sazby musí být žena v době jednání pachatele, který jí začal usmrcovat, těhotná. Pokud žena potratila v průběhu jednání pachatele, které směřovalo k jejímu usmrcení, nemá to vliv na posouzení této právní kvalifikace. Z hlediska zavinění nám postačí i nedbalostní jednání. Pachatel nemusí vědět, že se jedná o těhotnou ženu. Se zřetelem na okolnosti případu postačí, že ze své subjektivní dispozice to vědět měl a mohl.⁶

Na dítěti mladším patnácti let

Lze uskutečnit nejpozději v den, který předchází jeho patnáctým narozeninám, protože pak už na něj nelze pohlížet jako na dítě mladší patnácti let, nýbrž již jako na mladistvého. I zde také postačí spáchání činu z nedbalosti, rozumíme tedy, že pachatel nemusí znát věk dítěte, postačí však se zřetelem na vzhled, fyzickou vyspělost či vyjadřování a chování, že to vědět měl a mohl.

Na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci

Úřední osobou se dle ustanovení §172 odst.1 míní soudce, státní zástupce, prezident

---

⁶ ŠÁMAL, P., *Trestní zákoník II. § 140 až 421 Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1304 a násl.

*České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci a používá při tom svěřené pravomoci k těmto úkolům. Výkonem veřejné moci se pak rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů a to jak přímo, tak zprostředkovaně. Tento subjekt však není v rovném postavení a rozhodujícím orgánem. V tomto případě pachatel musí vědět, že se jedná o úřední osobu, kterou úmyslně usmrtil při výkonu její pravomoci. Musí zde být jasný úmysl, nepostačí nám pouze jednání z nedbalosti. Příkladem je policista v civilním oblečení.*⁷

Na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností

*Povinnost v tomto případě spočívá v řízení před soudem, před notářem jako soudním komisařem, v řízení před státním zástupcem a zejména ve vyšetřování konaném příslušným útvarem Policie České republiky, pokud konají řízení podle trestního řádu. Tento trestný čin vraždy se v drtivé většině páchá proto, aby dotyčný nemohl již u soudu vypovídat, tedy dosvědčit či objasnit trestnou činnost.*⁸

Na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

*V tomto případě se jedná výhradně o vraždu zdravotnického pracovníka, hasiče a záchranáře horské služby.*⁹

---

⁷Veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech a povinnostech je rozhodováno, není v rovnoprávném postavení s rozhodujícím orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí navůli takového subjektu. Nález ÚS 3/1993.

⁸JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014. Praha: Leges, 2014, 200 s.*

⁹ŠÁMAL, P., *Trestní zákoník II. § 140 až 421 Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1304 a násl.

Na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

Následující zvlášť přitěžující okolnost navazuje na ustanovení čl. 1 Listiny základních práv a svobod, podle kterého jsou lidé svobodní a jsou si rovni v důstojnosti a právech, bez ohledu na jejich národnost, příslušnost k etnické skupině, rase, politickém přesvědčení a náboženském vyznání.

V souvislosti s tímto základním lidským právem je dle třetího odstavce trestný čin vraždy spáchaný na jiném pro jeho skutečnou nebo i domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnosti, politickému vyznání nebo proto, že je skutečně či domněle některého vyznání či úplně bez něj.

Opětovně

Trestný čin vraždy opětovně, znamená fakt, že pachatel trestný čin opakuje a není podstatné, zda již byl za takový čin odsouzen. Tato kvalifikovaná skutková podstata postihuje případy, kdy pachatel nejedná jedním, ale více skutky.

Zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem

Vražda, která je spáchána zvlášť surovým způsobem, bude v důsledku vražedného útoku jevit extrémně vysokou a výraznou míru brutality, která se vymyká z běžného rámce většiny těchto trestných činů.

Půjde zpravidla o útok provedený větším množstvím nástrojů či mechanismů vedoucích k usmrcení poškozeného, který má z pravidla za následek i masivní poškození integrity těla oběti. Zvláštní surovost se vztahuje na způsob vykonání trestné činnosti a je třeba ji posuzovat nejen z hlediska postižené osoby, ale i vzhledem k celkovému způsobu, jakým byla vražda vykonána.

Přesně je definován judikaturou následujícím způsobem: Spácháním trestného činu vraždy zvlášť surovým způsobem se rozumí vražedný útok s extrémně vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu.

Není však nezbytné, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného. Dle ustanovení § 140 odst. 3 písm. i) lze usmrtit jiného i zvláště trýznivým způsobem. Pod tímto si lze představit smrt v důsledku nedostatku vody, dlouhodobého rdoušení či v důsledku vyhladovění.

Do tohoto bohu spadá i surové zacházení s tělem usmrcené oběti, zohavení jejího těla, popřípadě jeho likvidace po částech. V mnoha případech dochází k tomu, že se jedná současně o zvláště surový i zvláště trýznivý způsob usmrcení.¹⁰

V úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

Znamená spáchání v úmyslu získat pro sebe či jiného majetkový prospěch v případě, kdy jednání pachatele bude směřovat ke zmocnění se věci, peněz či jiného majetku. Avšak pokud byla motivem pachatele skutečnost, že byl poškozeným výhružkami násilí nucen k peněžitému plnění, na které neměl poškozený právní nárok, nejednal v úmyslu získat majetkový prospěch ve smyslu výše uvedeném. Dalším možným důvodem pro spáchání trestného činu je podle § 140 odst. 3 písm. j) snaha o zakrytí jiného trestného činu.

Tuto skutkovou podstatu podmiňující užití vyšší trestní sazby naplní pachatel při spáchání trestného činu vraždy na svědkovi, který měl dosvědčit jeho předchozí trestnou činnost.

Jako další můžeme použít příklad, kdy pachatel z obavy udání své osoby na policii, například kvůli vydírání, kterého se dopustil, dotyčnou osobu usmrtí.

Bude se tedy jednat o trestný čin vydírání a trestný čin vraždy. Jinou zavrženíhodnou pohnutkou je vše v příkrém rozporu s morálkou a svědčí o zjevné neúctě pachatele k lidskému životu vůbec.

---

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 1991, sp. zn. 7 To 62/91, vyhlášené ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 1/1993.

Dále za usmrcení dle § 140 odst. 3 písm. j) lze považovat i usmrcení jiné osoby v úmyslu ji odstranit jako případného svědka činu, který však není trestným činem, nebo u něhož není možné naplnění těchto znaků již prokázat, ale jehož odhalení by bylo podle uvážení pachatele nepříznivé.¹¹

2.1.3 PŘÍPRAVA JE TRESTNÁ

Tímto se rozumí, že trestný čin vraždy spočívá nejen ve vykonaném skutku ale i v přípravě a v pokusu. Příprava je trestána dle trestní sazby vztahující se na tu skutkovou podstatu, ke které organizování, návod, pomoc či jiné formy přípravy směřují. U vraždy prosté a u vraždy novorozeněte matkou je toto stádium de facto nemožné, jelikož oba druhy skutkových podstat spočívají ve spáchání

trestného činu bez rozmýšlení, plánování či hlubšího uvažování, které je podmínkou pro přípravu.

Když je tedy skutek kvalifikován, jako příprava k trestnému činu vraždy, bude se proto s největší pravděpodobností jednat o třetí typ skutkové podstaty vraždy dle § 140 odst. 2 TrZ a to o usmrcení po předchozím uvážení. Pokud by byl pachatel zadržen osobami přítomnými při páchání skutku, stále by se skutek posuzoval jako příprava vraždy.¹²

O přípravu se bude jednat i za situace kdy se pachatel sám dobrovolně rozhodne upustit od přípravy trestného činu vraždy, ale svůj záměr jí spáchat pouze odloží na pozdější dobu. Jelikož přípravou je i návod ke zvlášť závažnému zločinu za předpokladu, že k jeho dokonání ani pokusu nedošlo, budou jako příprava uvedeného trestného činu posuzovány i přípravy. Jedná se o objednavatele nájemných vražd.

---

¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014.* Praha: Leges, 2014, 199-200 s.

¹²170 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 8 Tdo 162/2009 (T 1175).

Nyní si uvedeme příklad. Zadavatel objedná u vykonavatele vraždu oběti. Vykonavatel však oběť neusmrtí a dokonce se o to ani nepokusí. Zadavatel se i přesto, že k žádnému usmrcení oběti nedošlo, dopustí přípravy trestného činu vraždy ve formě návodu.

Zánik trestní odpovědnosti za přípravu trestného činu a jeho podmínky jsou vymezeny v obecné části TrZ § 20 odst. 3 TrZ a vztahují se i na zánik trestnosti vraždy.

Pokusu vraždy jakožto dalšího stádia vedoucího k dokonání trestné činnosti, se pachatel dopustí tehdy, pokud úmyslně bezprostředně směřuje k usmrcení druhého, existence nějaké překážky mu však zabrání v tom, aby takový čin dokonal. Jedná se o situaci, při níž se trestný čin vraždy nedostane až do fáze dokonání a lidský život, na který se při tom útočí, není zasažen, tak, jak je předpokládáno pro naplnění skutkové podstaty u trestného činu vraždy.

Příkladem může být situace, kdy útočník vypálí ze střelné zbraně na oběť, ale v dráze kulky se vyskytne náhodná překážka, která zapříčiní to, že kulka nezasáhne zamýšlený cíl.

2.2 § 142 VRAŽDA NOVOROZENÉHO DÍTĚTE MATKOU

Jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu nejen ve vztahu k vraždě, ale i k zabití. Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

Individuálním objektem tohoto trestného činu je život novorozeného dítěte. Zároveň je tímto dítě i předmětem útoku. Nyní musíme konkretizovat pojem novorozené dítě. Dítě se stává novorozeným od počátku porodu.

Do této konkrétní události se jedná o lidský plod. Ten je chráněn prostřednictvím ochrany zdraví těhotné ženy. Podstatné je vědět, že novorozeným dítětem je i takové, které ještě neopustilo tělo matky a tudíž není od něj kompletně odděleno.

Novorozené dítě musí být živé a musí být vyvinuté natolik, aby bylo schopné mimoděložního života a to alespoň po určitou dobu. Jinak by se jednalo o přerušení těhotenství. Nezáleží však na tom, zda je takové živě narozené dítě životaschopné či nikoli. V tomto bodě si musíme vymezit okolnosti, při kterých je dítě živé.

Za živé je v souladu s jednotným lékařským stanoviskem považováno dítě vypuzené z těla matky. Ovšem pokud dýchá, nebo projevuje jiné známky života, jako jsou například srdeční činnost, pulsace pupečníku, nebo aktivní pohyb svalstva. V opačném případě se bude jednat o porod mrtvého dítěte.

Předmětem útoku trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je novorozené dítě, tj. lidský jedinec narozený nebo rozený z matky, od okamžiku, kdy se začne z těla matky fakticky vyčleňovat, tedy od okamžiku, kdy se prořezává hlava nebo vedoucí část dítěte, a to za předpokladu, že se narodí, resp. rodí, živý, a za předpokladu, že dle stávající úrovně medicínského poznání nejde o potrat¹³

2.3 ZNAKY SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU VRAŽDY

Čtyři obligatorní znaky skutkové podstaty jakéhokoli trestného činu zahrnují

objekt, subjekt, objektivní a subjektivní stránku, přičemž podle tohoto klíče je

strukturován i následující výklad.

2.3.1 OBJEKT

Objektem trestného činu vraždy je lidský život. Jak bylo uvedeno na počátku, lidský život se jakožto právní statek dostal s přijetím nového TrZ do popředí, což je jen zdůrazněno jeho systematickým umístěním na začátek hlavy I TrZ. Z pohledu trestního práva, respektive správného vymezení objektu trestných činů proti životu, jsou nejdůležitější dva aspekty lidského života a to jeho počátek a konec. Viz kapitola Život.

---

¹³ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, Trestněprávní revue, 2003, č. 5, s. 142.

Předmětem útoku trestného činu vraždy se tedy může stát jen živý člověk, a to bez ohledu na fakt, zda se jedná o člověka naprosto zdravého nebo umírajícího. Útok provedený na mrtvé lidské tělo tak za žádných okolností nemůže být považováno za dokonaný trestný čin vraždy, bude se pouze jednat o jeho pokus, pokud bude předpoklad, že vůle pachatele směřovala k usmrcení.¹⁴

2.3.2 SUBJEKT

Pachatelem trestného činu vraždy dle § 140 TrZ Může být jakákoli fyzická osoba, což lze jednoznačně dovodit ze zákonné formulace „*Kdo jiného...*“. Vražda však nemůže být spáchána osobou právnickou, neboť se nenalézá v taxativním výčtu obsaženém v § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.¹⁵

2.3.3 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA

Objektivní stránka trestného činu vraždy je vystavěna na jednání pachatele, jímž je způsobena smrt jiného. Jde o způsobení následku, kterým je tedy smrt. K definici pojmu usmrcení rozumí se jakákoli forma působení na tělesnou integritu poškozeného, která vede k tomu, že poškozený zemře. Uvedenému zákonnému znaku odpovídá jen takové jednání, které na tělesnou integritu poškozeného působí přímo. Musí jít o jednání, které v těle poškozeného vyvolá změny, jejichž podstatou je zánik životních funkcí lidského organismu'¹⁶

O spáchání trestného činu opomenutím můžeme hovořit jedině za předpokladu naplnění podmínek stanovených v § 112 TrZ, tedy že jde o opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen dle okolností a svých poměrů.

---

¹⁴Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 164.

¹⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. 7 Tz 179/99.

¹⁶Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 165.

Zákon tyto okolnosti jasně demonstrativně vypočítává, načež jde o povinnost podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, povinnost založenou v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat vyplývá-li jeho zvláštní povinnost konat z jeho předchozího ohrožujícího jednání.¹⁷

Jako příklad lze použít zdravotníka, který neposkytne pomoc zraněnému (nemocnému) člověku, díky čemuž tento člověk zemře. Zdravotník bude trestně odpovědný za trestný čin vraždy (pokud bude prokázán úmysl neposkytnout patřičnou pomoc), neboť jeho zvláštní povinnost konat vyplývá přímo ze zákona.

Takto je vymezena zvláštní povinnost konat, jejíž opominutí zakládá odpovědnost za následek, v našem případě tedy za smrt. Naproti tomu je nutné rozlišovat obecnou povinnost konat, která je zakotvena v § 150 TrZ, jejíž porušení nezakládá odpovědnost za následek, i kdyby ho pachatel chtěl sám úmyslně vyvolat, nýbrž pouze za porušení této povinnosti.

2.3.4 SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA

Trestný čin vraždy je vždy trestným činem úmyslným, jak lze dovodit z ustanovení § 13 odst. 2 a § 140 TrZ, přičemž je nezbytné, aby úmysl pachatele směřoval k usmrcení jiného, tudíž nestačí pouze směřuje-li jednání pachatele na tělesnou integritu poškozeného v úmyslu mu pouze ublížit na zdraví, načež v jeho důsledku dojde k smrti. V takovém případě nelze posuzovat jednání pachatele jako trestný čin vraždy.¹⁸

---

¹⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. 4 Tdo 102/2012, kdy spolupachatelé usmrtili poškozeného tím, že jej zanechali ve sklepě chatky, kterou sami předtím zapálili, v důsledku čehož poškozený zemřel na otravu oxidem uhelnatým.

¹⁸ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 164.

3 TRESTNÝ ČIN ZABITÍ

Trestný čin zabití se stal v českém právním řádu novinkou v oblasti postihování úmyslných usmrcení a to jako § 141 zákona č. 40/2009 Sb., který vešel v platnost k 1.1.2010. Trestný čin zabití, respektive jeho skutkovou podstatu, charakterizujeme jako privilegovanou skutkovou podstatu k trestnému činu vraždy podle § 140. Tato privilegovaná skutková podstata byla utvořena proto, aby postihovala případy, kdy pachatel usmrtil svou oběť z omluvitelného hnutí mysli, nebo jako následek zavrženíhodného jednání poškozeného.

Toto vychází z názoru, že pachatel této vraždy, kterou můžeme nazvat situační, by neměl být postihován za trestný čin vraždy, protože závažnost jeho jednání nedosahuje takové škodlivosti jako u vraždy. Pokud bychom takového pachatele trestali za trestný čin vraždy a na spodní hranici trestní sazby, takový pachatel by byl trestán v drtivé většině případů přísněji, než jiní pachatelé.

3.1 § 141

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě, nebo

c) na dítěti mladším patnácti let.

3.1.1 PRIVILEGUJÍCÍ OKOLNOSTI

Trestný čin zabití v sobě zahrnuje dva na sobě nezávislé okruhy privilegujících okolností. První okolností je jednání v silném rozrušení, strachu, úleku, zmatku, popřípadě v jiném omluvitelném hnutí mysli. Jedná se o afekt neboli afektdelikt. Druhou

privilegují okolností je jednání pachatele v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, ale které zároveň nevyžaduje přítomnost znaku rozrušení na straně pachatele. Tuto okolnost tedy můžeme nazvat provokací. Tyto dvě okolnosti se mohou (ve většině případu tomu tak bývá) prolínat a nevylučují se. Pro trestný čin zabití nám postačí, pokud bude splněna alespoň jedna z těchto okolností, jelikož si jsou rovné.

3.1.1.1 Afektdelikt

Jde o sovo pocházející z latiny „afficere“ či „affectus,, (působit, vášeň, stav mysli, žádost). V tomto případě se konkrétně jedná o hněv, zděšení, radost či popřípadě nadšení. Je většinou provázené vegetativními reakcemi jako jsou zrudnutí, zrychlený tep, pocení, chvění celého těla, těkání pohledem, mimické projevy a jiné.

Zpravidla se jedná o krátkodobé stavy, nicméně v některých případech mohou trvat i různě dlouhou dobu. V takovém případě se jedná o chronický nebo protahovaný afekt.

Jak bude který člověk reagovat na určitou zátěžovou situaci, určuje jeho míra afektibility, která ukazuje odolnost člověka na zátěžovou situaci. U každého jedince je tato míra jiná. Přítomnost afektu nebo jiného silného rozrušení pachatele je podstatná pro posuzování činu jako trestného činu zabití.

Dle dikce zákona může takové rozrušení pocházet ze strachu, úleku, zmatku anebo jiného omluvitelného hnutí mysli.

Jedná se tedy o stav pachatele, při kterém tento jak vnitřně, tak zpravidla i navenek, vykazuje značné emoční vzrušení či neklid ovlivňující jeho další jednání a projevuje se v průběhu činu, a to bez ohledu na to, zda se na takovém rozrušení podílí nervová labilita či přímo duševní porucha pachatele (psychické predispozice).

Obecně není podstatné stejně jako u afektu, pokud takovýto stav vznikne u pachatele náhle v reakci na okamžitou situaci, nebo vzniká postupně dlouhodobějším působením nějakého negativního faktoru (kumulovaně). Zpravidla se jedná o krátkodobější stav..¹⁹

---

¹⁹ Šámal P. a kol., *Trestní zákoník II. 2. vydání. Praha: C. H.Beck, 2012, s. 1491.*

3.1.1.2 Strach

Dal by se popsat jako reakce jedince na tlaky a hrozby společnosti nebo druhých jedinců, ve kterých žije a kterým čelí. Jedná se o ohrožení (hrozbu), pokud jsme my sami nebo něco z toho, co považujeme za důležité (lidé nám blízcí, hodnoty, majetek) v ohrožení, může to v nás vybudit pocity strachu nebo úzkosti. Podobné prožívání se objevuje v případech nebezpečí, při ztrátě sebevědomí, odloučení od druhých, propadem hodnot nebo i působením nevědomých vlivů.²⁰

3.1.1.3 Úlek a zmatek

Představují zkratkovité reakce. Při těchto reakcích reaguje pachatel ukvapeně či zbrkle na ohrožení, které se okolo něho znenadání vyskytlo a snaží se s ním nějak vyrovnat. V takovýchto situacích se většinou stává, že pachatel nemá možnost si své jednání důkladně a racionálně uvědomit a promyslet.

Veškeré shora uvedené situace se u pachatele v drtivé většině projevují určitými fyziologickými změnami, které bývají patrné i pouhým pohledem. Může se jednat například o pocení, třas těla, trhavou špatně srozumitelnou řeč a jiné. Toto odráží duševní stav pachatele, který je určitou měrou pochopitelný a proto polehčující. Ovšem nejedná se o takové snížení volní a rozumové schopnosti, aby se vyloučila příčetnost pachatele.²¹

3.1.1.4 Zavinění

Zavinění v trestním řízení je v českém právním řádu chápáno jako vnitřní psychický stav pachatele k podstatným složkám trestného činu. Jeho základy stojí na dvou složkách, kterými jsou složka volní a vědomostní. První složkou rozumíme chtění nebo srozumění pachatele jednat určitým způsobem. Vědomostní složkou rozumíme znalost všech rozhodných skutečností v době spáchání trestného činu.

---

²⁰ Nakonečný, Milan. *Lidské emoce*. Praha : Academia, 2000. s.255-258

²¹ Šámal, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 2 sv. Velké komentáře

V tomto případě postačuje znalost těchto rozhodných skutečností a není tudíž nutné, aby na ně v době páchaní skutku pachatel myslel.

Zavinění se musí vztahovat na všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, výjimkou je subjektivní stránka. Zavinění dále musí být v trestním řízení vždy prokázáno výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout závěr o zavinění a jeho formě. Ve většině případů je samotné zavinění dokazováno nepřímou z dalších okolností spáchaného trestného činu. I v tomto případě platí zásada volného hodnocení důkazů a nelze tedy žádnému důkazu, kterým je prokazováno zavinění, přikládat větší význam.

Kupříkladu doznání pachatele neznamena automaticky zavinění formou úmyslu přímého, když ho na druhou stranu další důkazy vyvracejí. Zároveň však popření jednání zakládajícího trestní odpovědnost neznamena vyloučení úmyslného zavinění.²²

3.1.1.5 Příčetnost

Označuje v trestním právu duševní stav pachatele trestného činu v době jeho spáchání, při němž nejsou negativně ovlivněny schopnosti pachatele rozpoznat svou protiprávnost nebo ovládat své jednání. Posouzení příčetnosti, resp. nepřičetnosti pachatele je důležité z hlediska právní zásady, která říká, že vůle duševně chorého nemá právní účinky.

V některých případech u pachatelů může nepřičetnost nastat až během páchaní činu. Stává se to v případech, které můžeme nazvat opojení krví. Pachatel se do stavu blízkého nepřičetnosti dostává po zasazení prvních bodných či sečných ran. Nicméně pro posouzení jeho příčetnosti je podstatný stav, v jakém se pachatel nacházel v okamžiku, kdy svůj čin zahájil.

Posouzení afektu je složitější zvláště pak v případě zmenšené příčetnosti. Některé teorie říkají, že jednání v afektu může způsobit snížení schopnosti ovládat své jednání a tím rozpoznat jeho protiprávnost. Jiné teorie zase chápou tyto kategorie jako dva naprosto odlišné stavy, kdy v afektu si člověk plně uvědomuje své jednání, pouze

---

²² Šámal, Pavel a kol.; Trestní zákon - Komentář; 3 vydání, C. H. Beck; Praha; 1998, s. 43-46

přestává racionálně uvažovat a jedná pod vlivem situace jinak, než je tomu běžné. Oproti tomu v případě snížené přičetnosti si tento neuvědomuje, co činí a není schopen tomu zabránit.

Z tohoto vyplývá, že to, jakým způsobem je rozpoznávací či ovládací schopnost pachatele v důsledku afektu zasažena, je v každém jednom konkrétním případě zcela ponechána na posouzení znalce z oboru psychologie nebo psychiatrie.

Z hlediska skutkové podstaty trestného činu zabití je tedy afekt součástí subjektivní stránky a zpravidla se nekryje se zaviněním, ačkoliv má na něj zajisté vliv. Co se formy zavinění týče, stal se afekt článkem který je mezi nedbalostním jednáním a úmyslným jednáním, ovšem je spíše blíže k úmyslu.

Zde se ukazuje, že vztah mezi afektem a způsobeným následkem musí být charakterizován příčinnou souvislostí. Pachatel tedy musí jednat ve strachu, úleku, zmatku anebo jiném silném rozrušení v době, kdy samotný čin páchá.²³

3.1.1.6 Provokace

Jedná se o druhou příčinu, kdy může být úmyslné usmrcení posouzeno jako trestný čin zabití. V tomto případě je provokací zavrženíhodné jednání poškozeného. Jedná se o typickou příčinu, která je zastoupena ve většině případů zabití. De facto u žádného jiného trestného činu se předchozí jednání oběti tak markantně neprojeví v následku, který ji postihne.

---

²³ Hořák J., *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011

3.2 VYPROVOKOVANÉ ZABITÍ

Vyprovokované zabití se rozlišuje na dva druhy, jsou to asymetrický model s agresivní obětí a relativně symetrický konflikt.

3.2.1 ASYMETRICKÝ MODEL S AGRESIVNÍ OBĚTÍ.

V tomto případě se jedná o situaci, kdy budoucí oběť dlouhodobě působí příkoří budoucímu pachateli. Poměr sil je vždy nevyrovnaný a pachatel zpravidla bývá na oběti v nějakém směru závislý.

Budoucí pachatel, který je soustavně týrán a utlačován se v určitý moment postaví trýzniteli na odpor a usmrtí ho. Nyní si uvedeme několik případů takovýchto obětí:

- 1) Příklad ryzí svépomoci, kdy sám pachatel byl viktimizován závažným kriminálním jednáním oběti, nebo mu taková viktimizace reálně hrozí. Pachatel nemá ze svého pohledu na věc reálné vyhlídky na zastání se ze strany státní moci a vezme tedy lidově řečeno „spravedlnost do vlastních rukou“ a zjedná si spravedlnost sám za použití násilí. Nejedná se přitom o nutnou obranu.*
- 2) Pachatel usmrtí domácího tyrana. Obětí se stává násilnický jedinec, nežádka kdy se jedná o osobu závislou na alkoholu, která má psychopatické rysy a dlouhodobě terorizuje svou manželku (družku) a děti. Pachatelem/kou může být sám partner/ka, některé z dětí (většinou dospělý syn), nebo se trestného činu dopustí více rodinných příslušníků společným jednáním.*
- 3) Obětí je šikanující nadřízený pachatele. Zde budoucí oběť zneužívá svého mocenského postavení vůči pachateli k trvalé šikaně a útlaku, výjimkou není ani užití brutálního násilí.*
- 4) Věřitel, který na pachateli bezohledným způsobem vymáhá dluh. Věřitel se ves vymoci svou pohledávku uchyluje vůči pachateli k výhrůzkám a zastrašování, k bezprávným zásahům do majetkových práv a domovní svobody, vyloučeno není ani fyzické násilí.*
- 5) Obětí je nebezpečná násilnická osoba, která se pohybuje v kriminálním prostředí a šíří kolem sebe strach do té míry, že je nakonec svými rivaly odstraněna. Tato situace často nastává uvnitř gangu popřípadě mezi vězni.*

- 6) *Obětí je osoba, která pachatele dlouhodobě vydírá hrozbou, že oznámí jednání, za něž pachateli hrozí trestní či jiný závažný postih.*
- 7) *Obětí je manželka/družka, která dlouhodobě terorizuje svého manžela/partnera agresivními výstupy, verbálním ponižováním i fyzickým násilím.*

3.2.2 RELATIVNĚ SYMETRICKÝ KONFLIKT

Tato situace je charakteristická tím, že síly jsou relativně vyrovnány, kupříkladu když nějaká urážka či krátkodobé násilí ze strany oběti vede pachatele k určitému protiútok, během kterého svou oběť usmrtí. Tento druh vyprovokovaného zabití je typický pro hospodské hádky, partnerská zabití a jiné.²⁴

3.3 PŘÍPRAVA A POKUS TRESTNÉHO ČINU ZABITÍ

Trestný čin zabití je zvláštní privilegovanou formou úmyslných usmrcení, kdy pachatel jedná buď v silném rozrušení způsobeném strachem, úlekem, zmatkem nebo jiným omluvitelným hnutím mysli nebo po předchozím zavrženíhodném jednání poškozeného.

Jelikož nám § 20 odst. 1 TrZ říká, že příprava je trestná pouze tam, kde tak zákon výslovně stanoví, bude u prvního stádia trestného činu zabití situace poměrně zřejmá.

Protože v § 141 TrZ není výslovně uvedeno, že příprava k trestnému činu zabití je trestná, není toto stádium spočívající zejména v organizování trestného činu, opatřování prostředků a nástrojů, popřípadě návodu anebo pomoci, možné.

Vzhledem k tomu že pachatel zabití zpravidla jedná pod vlivem okolností v přímé návaznosti na nějakou událost a navíc v silném rozrušení, tak z logiky věci vyplývá, že fáze přípravy v podstatě ani není možná. U vyprovokovaných zabití může být posouzení o něco složitější. Pokud tedy pachatel jednal v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání, pak by přicházelo v úvahu, že pachatel jednal s rozmyslem dokonce i po

---

²⁴Hořák J., *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 89.

předchozím uvážení a za těchto okolností je fáze přípravy v podstatě nevyhnutelná.²⁶

3.4 ZNAKY SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU ZABITÍ

Stejně jako u trestného činu vraždy je nejprve nutné vymezit všechny čtyři obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu zabití, díky čemuž budeme moci rozeznat shodné a rozdílné znaky obou těchto trestných činů.

3.4.1.1 Objekt

Objektem trestného činu zabití je lidský život, stejně jako u trestného činu vraždy. Předmětem útoku tak může také být jen a pouze živý člověk a tedy útok na mrtvolu bude třeba posuzovat jako nezpůsobilý pokus trestného činu zabití.²⁷

3.4.1.2 Subjekt

Stejně jako je tomu u trestného činu vraždy, tak i v tomto případě může být subjektem trestného činu zabití pouze fyzická osoba. Na rozdíl od vraždy se zde vyžaduje přítomnost kvalifikační okolnosti v podobě silného rozrušení anebo předchozího zavrženíhodného jednání.

Z toho vyplývá, že trestného činu zabití se může dopustit jen ten, u koho se v době páchaní alespoň jedna z těchto okolností vyskytuje. V případě, že se vyskytují další účastníci, tak z § 141 odst. 1 TrZ. vyplývá, že zmíněné kvalifikační okolnosti musí být prokazatelné každému jednotlivému pachateli a účastníku zvlášť.

Podobné okolnosti odůvodňující u úmyslného usmrcení jiného aplikaci ustanovení § 141 odst. (zabití) jsou osobní povahy a nemůže se jich dovolávat účastník, který sám z takových okolností nejednal. U spolupachatelů musejí být posuzovány u každého zvlášť.

---

²⁶Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. Praha: C.H.Beck. 1. vydání. 2009, s. 1302.

²⁷JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 538 a nás..

3.4.1.3 Objektivní stránka

Objektivní stránka trestného činu zabití předpokládá jednání pachatele, jehož následkem je usmrcení jiného. Na rozdíl od trestného činu vraždy je vyžadováno, aby subjekt jednal za naplnění zvláštních privilegujících okolností silného rozrušení anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.

3.4.1.4 Subjektivní stránka

Ke spáchání trestného činu zabití je třeba úmyslného zavinění, přičemž se může jednat o úmysl i o eventualitu. Mohlo by se zdát, že obě privilegující okolnosti jsou založeny na pohnutce pachatele, tudíž je vyžadován úmysl přímý. Ovšem jelikož zde pachatelova pohnutka není samotným činem jednání, ale pouze okolností, která jednání doprovází, nemusí tomu tak být.²⁸

---

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 539 a nás..

4 TREST

Nežli začneme porovnávat tresty mezi trestným činem vraždy a trestným činem zabití, je potřeba si osvětlit co to je to trest a jakou má úlohu.

Již od počátku civilizace si lidská společnost vytváří určitý systém mechanismů a způsobů reakcí na situace, kdy jsou porušovány, popřípadě nejsou dodržovány, její základní normy, hodnoty a kdy je ohrožena její samotná existence či fungování takové společnosti. Nejinak je tomu právě v případě pachatelů trestných činů, kdy jejich činy velice ohrožují normy společenského soužití, fungování společnosti a tím celkový systém hodnot společnosti. Postoj pachatelů trestné činnosti, způsoby zacházení s nimi, názory na tresty a způsoby trestání vždy odrážejí kulturní a ekonomickou úroveň společnosti, nejvíce pak její vztah k jedinci a občanským právům a svobodám.

To, jak společnost reaguje na porušování svých norem (na trestné činy), je systém sankcí, který reprezentuje trestní právo. Trestní právo označuje nejzávažnější sociálně deviantní druhy chování, přiřazuje jim více či méně odpovídající sankce a stanovuje pravidla a podmínky jejich aplikace. Trestní právo obsahuje ty nejpodstatnější hodnoty společnosti chráněné státem. Pokud jedinec poruší tyto hodnoty (například zdraví spoluobčana), naplní tím skutkovou podstatu trestného činu. Na toto chování je pak reagováno udělením trestu, který představuje právní následek trestného činu.²⁹

Trest v trestním právu tedy lze definovat jako právní následek trestného činu, představující jeden z prostředků dosažení účelu trestního zákona, vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, sledující účel v trestním zákoně, ukládaný výlučně trestním soudem, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.³⁰

---

²⁹ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s 184-185

³⁰ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, s 197

4.1 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

TrZ č. 40/2009 Sb. (resp. jeho autoři) upustil od materiálního pojetí trestného činu a v souladu se čl. 39 LZPS a §12 odst. 1, 2 TrZ a §13 odst. 1 TrZ přechází k formálnímu pojetí s materiálním korektivem.³¹

Vyjádření materiální stránky je obsaženo ve skutkové podstatě trestného činu jako společenská škodlivost. Posuzování povahy a závažnosti trestného činu je tak klíčovým procesem, který v trestně procesní rovině napomáhá spravedlivému posouzení odpovědnosti pachatele za daný čin, s přihlédnutím k dalším obecným zásadám pro ukládání trestů. Formální pojetí naopak klade důraz na zákonné vymezení přesných a jednoznačných skutkových podstat trestných činů a důraznější dodržování zásady „nulum crimen sine lege certa“.³²

V trestně právní rovině je nejdůležitější věcí správné a spravedlivé posouzení spáchaných úmyslných usmrcení. Delikty, které jsou obsaženy v hlavě první zvláštní části TrZ, jsou z hlediska jejich závažnosti a škodlivosti pro společnost hodnoceny a trestány nejpřísněji z důvodu zajištění dostatečné trestní represe. Recidiva těchto deliktů je pro moderní společnost z jedné strany nepřijatelná, ze strany druhé na opakování trestné činnosti v této oblasti velice závisí na pohnutce pachatele, čímž se rozumí, za jakým účelem trestný čin spáchal.

Delikt zabití ze své podstaty vylučuje jakoukoliv recidivu, neboť pravděpodobnost opakování se stejné situace, do které se oběť a pachatel dostali je extrémně malá. Při klasifikaci úmyslného usmrcení jako zabití musíme dokázat odpovědět na několik otázek, které nám vyplynou.

---

³¹ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 146-148; K problému materiálního a formálního pojetí trestného činu srov. např.: NOVOTNÝ, Oto. Na okraj rekodifikace trestního práva hmotného. *Trestní právo*. 2004, č. 10, s. 6-7; dále srov. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 23; dále srov. ŠÁMAL, Pavel. K problému formálního a materiálního pojetí a pojmu trestného činu v připravované kodifikaci trestního zákoníku. *K odkazu Jaroslava Kallaba*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 111-116; etc.

³² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 23

Nacházel se pachatel v afektu či ve stavu silného omluvitelného rozrušení? Pokud ano, byl v tomto stavu po celou dobu jednání? Nejednalo se o nepřičetnost či nutnou obranu? V neposlední řadě pak záleží na tom, zda pachatel využil všech možných dostupných zákonných postupů pro nenásilné řešení situace.

To, zda pachatel využil všech jemu dostupných prostředků k nenásilnému řešení situace, vzhledem k povaze zabití, může za určitých okolností mít význam při kvalifikaci jeho jednání, zvláště pak u případů předchozího zavrženíhodného jednání. Pokud právě v genezi zabití najdeme časové úseky, kde bylo možno do něj zasáhnout pomocí třetí strany, zejména státních orgánů, ale pachatel toho nevyužil, nabízí se otázka proč.

Odpovědi mohou být právě různá omluvitelná hnutí mysli, jako je například strach. Vědomá obava z reakce na vzpouru kupříkladu týrané ženy, by mohla mít z jejího pohledu dalekosáhlejší následky pro ni (popř. i její děti), než kdyby příkoří dále snášela. Navíc je často doprovázena názorem, že státní orgány nic nevyřeší.³³

S tím přímo souvisí i případy, kdy je na osoby s násilnickými sklony postupně podáno několik trestních oznámení, která jsou vždy opět stažena. Nicméně i přes tyto situace bude pokus o pomoc státních orgánů svědčit trestnému činu zabití a při stanovení trestní sazby bude zvolena ta nižší. Pokud tedy shrneme veškeré okolnosti, které jsou relevantní k posouzení míry trestnosti jednání pachatele, vzniknou tři skupiny. Okolnosti, které se týkají pachatelovy osobnosti, způsobu jakým byl trestný čin spáchán a jako poslední, co bylo předmětem útoku.

U pachatelovy osobnosti se nejen posoudí jeho duševní stav a náklonost k agresivnímu chování nebo k afektním stavům, ale musí být posouzen i jeho dřívější způsob života, který může dát odpověď na míru jeho náchylnosti k určitému jednání.

U způsobu jakým byl čin spáchán, se vyžaduje shora uvedeného úmyslu, s tím, že úmysl nepřímý, spolu s dalšími okolnostmi, často vede k rozhodnutí zabití, stejně tak, jako při absenci rozmyslu v jednání pachatele.

---

³³ Mohou to být i případy, kdy pro mezery v zákoně je jednání oběti beztrestné, přesto svým charakterem společensky škodlivé a morálně odsouzeníhodné.

Úmysl přímý bude spíše doprovázet provokativní chování poškozeného. Dalšími okolnostmi, které určují míru škodlivosti pro společnost, jsou například zákeřnost, spolupachatelství nebo účastenství. Zákeřnost sama o sobě značí vyšší míru škodlivosti a tím i trestnosti. Spolupachatelství a účastenství vzbuzují určité pochybnosti v míře trestnosti. Jednání, které vykazuje znaky privilegovaného zabití, musí mít přímý vztah k poškozenému. Omluvitelná hnutí mysli v těchto případech mohou prospívat jen těm pachatelům, kteří se pod vlivem těchto emocí či stavů trestného činu dopustili.³⁴

U předchozího zavrženého jednání poškozeného se vyžaduje, aby mělo přímý vztah k poškozenému, tedy aby se jej dopustil právě tento poškozený a mezi jeho jednáním a jednáním pachatele byla příčinná souvislost za požadavku, že pachatel sám chování poškozeného nezavinil. Oproti druhé privilegované skutkové podstatě úmyslného usmrcení – vraždy novorozeného dítěte matkou - není vyžadován konkrétní subjekt se zvláštními vlastnostmi, přesto trestní odpovědnost spolupachatelů a účastníků bude posuzována podle výše popsaného klíče jako u vraždy novorozeného dítěte matkou, i přes požadavek akcesority účastenství.

Zabití ve smyslu §140 lze přičítat jen těm pachatelům, kteří trestný čin spáchali za jeho zvláštních okolností nebo k těmto okolnostem měli přímý vztah. Důležitým bodem je předmět útoku, tedy přesněji vztah pachatele k oběti, to zda šlo o oběť cizí nebo oběť známou.

U zabití bude vztah pachatele a oběti v drtivé většině příbuzenský nebo známý, k zabití oběti cizí bude zpravidla docházet jen výjimečně, např. v různých excesech z beztrestnosti (pachatel usmrtí člověka, který před jeho zrakem týrá malé dítě).³⁵

---

³⁴ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, str. 65

³⁵ Ještě do roku 1950, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákon platila všeobecná zásada nesahati na život bližního a poměr manželský byl považován jako zvláštní závazek podmiňující užití vyšší trestní sazby. (R 1437/1924 rozh. tr.) Důvodem byly povinnosti vyplývající z rodinných svazků z hlediska etického a sociálního a okolnost, že děje v rodině jsou zpravidla skryty veřejnosti, tudíž je zde vyšší náchylnost k útokům. Viz. EYSSELT, Eduard. Úmyslná usmrcení. In: *Právník* 1948, roč. 87, sešit 1. Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1948, str. 16

4.2 ÚČEL TRESTU

Nyní když už víme co je trest, přibližme si jeho účel. Dle hlediska právní teorie se účel trestu dělí do tří kategorií, kterými jsou teorie absolutní, relativní a smíšená.

4.2.1 TEORIE ABSOLUTNÍ

Nazývá se též teorie taliační. Podstata trestu je v něm samotném a nespojuje s ním žádné další společenské cíle. V tomto případě se trestá čistě pro odplatu za spáchaný trestný čin. Je to spravedlivá odplata, která by měla obsahovat tolik utrpení, bolesti a ztráty, kolik jí bylo způsobeno trestným činem. To znamená za vraždu smrt atd.³⁶

4.2.2 TEORIE RELATIVNÍ

Tato teorie oproti absolutní spojuje podstatu trestu s účelem, který stojí mimo samotný trest. Tato podstata tkví v ochraně společnosti a jedince v této společnosti. Odmítá trest jako odplatu (pomstu) za spáchaný trestný čin. Z latinského „Punitur, ne peccetur“ – „Trestá se, aby nebylo pácháno zlo.“ Zde tedy působí nejen negativní zastrašující složky, ale s nimi i složky k prevenci před spácháním trestného činu.

Namísto aby se zaměřil jen na trest jako takový, je zaměřen především na osobu pachatele a prevenci, která má budoucího pachatele přesvědčit, aby se zamýšleného trestného činu zřekl a nevykonal ho.

Má působit výchovně na pachatele, aby ten svého činu litoval a již se ho v budoucnu nedopustil a zároveň výchovně na společnost, aby neměla pokušení se nějakého trestného činu dopustit.³⁷

---

³⁶ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. s 190.

³⁷Taktéž.

4.2.3 TEORIE SMÍŠENÁ

Tato poslední teorie v podstatě kombinací dvou výše uvedených. Jedná se o spojení účelu trestu jako odplaty a trestu jako účelově pojatého ve prospěch ochrany společnosti.

V praxi současný TrZ 40/2009 Sb., v platnosti od 1.1.2010, účel trestu neupravuje, respektive není v něm výslovně vyjádřen. Do této doby platil trestní zákon č. 140/1961 kde byl účel trestu definován v § 23, podle něhož je účelem trestu chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. V odstavci druhém § 23 TrZ je pak jasně stanoveno, že výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost.³⁸

Tímto ustanovením se jasně projevuje zásada humanity trestního práva a trestání, což souvisí též se zásadou pomocné úlohy trestní represe. Vyjadřuje se zde tzv. negativní vymezení účelu trestu, tj. že účelem trestu není, aby pachateli bylo způsobeno zbytečné utrpení a byla ponížena jeho lidská důstojnost. Zásada humanity představuje nejen ochranu pachatele, jeho resocializaci či sociální reintegraci, ale zároveň ochranu společnosti a jejích hodnot a ideálů humanity.

V souladu s touto zásadou je i ochrana potenciálních obětí trestného činu. Ochranu lidské důstojnosti zajišťují též příslušná ustanovení trestního řádu a dalších předpisů, týkající se způsobu výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby.³⁹

V předchozím TrZ č. 140/1961 Sb., bylo použito teorie relativní. V současném TrZ nic takového není a tudíž se můžeme pouze domnívat, že je použito teorie smíšené.

---

³⁸ŠÁMAL, Pavel. RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon: komentář*. 6. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 182

³⁹ Konkrétně jde o příslušná ustanovení zákona č. 141/1961 Sb. trestní řád, zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a zákona č. 293/1993 o výkonu vazby

4.3 TRESTÁNÍ PŘED NOVELIZACÍ TRZ A PO NÍ

Nyní se podíváme, jak TrZ trestal a trestá námi popisované trestné činy vraždy a zabití.

Jelikož se jedná o jedny z nejzávažnějších trestných činů, jsou za ně i přísnější tresty, kupříkladu tresty odnětí svobody a v některých případech trest výjimečný.

Trest odnětím svobody spočívá v tom, že je odsouzený umístěn ve vězení. Tímto dochází k omezení jeho svobody i možnosti volného pohybu. Účelem je zabránit odsouzenému v pokračování páchaní trestné činnosti, ale hlavně chránit společnost. Rozsah omezení svobod odsouzeného se odvíjí od závažnosti provinění.

Výjimečný trest je takový, který lze uložit jen za stanovené trestné činy a za zvláštních podmínek co do nebezpečnosti spáchaného činu a možnosti nápravy pachatele.

4.3.1 ZVLÁŠTNÍ ÚPRAVA MLÁDEŽE

V zásadě jakýkoliv člověk může usmrtit druhou osobu. Pachatelem trestného činu vraždy a trestného činu zabití se může stát muž, žena, může jít o člověka v pokročilém věku, ale i o člověka mladého. Výjimkou není ani vražda a zabití způsobené osobou, která ještě není svéprávná. Tyto osoby jsou v trestním právu označovány jako mládež. Jedná se o osoby, které ještě nedosáhly věku osmnácti let, nebo dokonce ještě ani nedovršily patnácti let.

Mládeží se podle ustanovení § 2 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů rozumí v první řadě děti. Dítě je osoba, která v době spáchaní činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok věku.

Poté to jsou mladiství, jsou to osoby, které v době spáchaní provinění již dovršily patnáctý rok, ale ještě nedovršily osmnáctý rok věku. Dověšením určitého věku je míněn až den následující po dni patnáctých případně osmnáctých narozenin a tedy osoba,

kteřá by spáchalá čin jinak trestný v den svých patnáctých narozenin, není považována za trestně odpovědnou.

Tyto specifikované věkové kategorie mají zvláštní právní úpravu, protože je třeba v průběhu řízení a při ukládání sankcí přihlédnout zejména k jejich nižší rozumové a mravní vyspělosti, k jejich zdravotnímu stavu, osobním, rodinným a sociálním poměrům a je třeba dbát zvláštního důrazu na to, aby vřledem k jejich věku nebyl ohrožen nebo narušen jejich další vývoj.

Důvodem je, že u takto mladých pachatelů je větší možnost, že se podaří jejich výchovou včas usměrnit takovým způsobem, aby se dané osoby v budoucnu již trestné činnosti vyvarovaly.

K mladistvým a dětem je zapotřebí přistupovat cestou individuálnější a opatrnější než je tomu u dospělých. Způsob provedení řízení a potrestání mladistvého by totiž mohl mít zcela zásadní význam pro jeho budoucí vývoj a pro výchovné působení na něj.

Můžeme také říci, že za chování či jednání mládeže je zodpovědná částečně i společnost nebo jeho rodina, která nedokázala dostatečně zajistit jeho výchovu, popřípadě i náhradní výchovu, vést dítě ke správným hodnotám, zásadám a nasměrovat ho, aby se ubíral tou správnou cestou.

U mládeže je proto potřeba, snad ještě více než u ostatních pachatelů trestné činnosti, klást obzvláště velký důraz na prevenci a osvětu.⁴⁰

4.4 VRAŽDA

Do 1.1.2010 byl v platnosti TrZ č 140/1961 Sb., u kterého nás zajímá § 219 vražda a § 220 vražda novorozence matkou

§ 219 Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

---

⁴⁰Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 477.

(2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

c) opětovně,

d) na těhotné ženě,

e) na osobě mladší než patnáct let,

f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,

g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo

h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvláště zavrženíhodné pohnutky.

Nuže zde vidíme, že rozsah velikosti trestu je velmi široký. Nejmenším možným trestem bylo odnětí svobody na deset let a nejvyšším možným trestem byl až trest výjimečný, což v tomto případě znamenalo nejen trest odnětí svobody na doživotí ale i případný trest smrti. Ten byl zrušen až v lednu 1991 a tudíž se nejvyšším možným trestem stalo doživotí.

§ 220 Vražda novorozence matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

Zde je trest v porovnání s vraždou prostou nepoměrně mírnější. Je to způsobeno tím, že zákon připouštěl rozrušení způsobené porodem jako omluvitelnou pohnutku, kdy je matka ve stavu, kdy se z pravidla jen těžce ovládá a jedná bez rozmyslu.

Od novelizace TrZ č. 40/2009 Sb., platné od 1.1.2010 po současnost, je vražda zakotvena v § 140 a vražda novorozeného dítěte matkou v § 142.

§140 Vražda

(1) *Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*

(2) *Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct a dvacet let.*

(3) *Odnětím svobody na patnáct a dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě,

c) na dítěti mladším patnácti let,

d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,

e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,

f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

h) opětovně,

i) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo

j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) *příprava je trestná.*

Oproti předešlé právní úpravě zde byl přidán jeden odstavec, který mluví o úmyslu a rozmyslu. Tím se reagovalo na potřebu rozlišit mezi vraždou náhodnou a předem promyšlenou, která je z pohledu škodlivosti podstatně nebezpečnější a tudíž vyžaduje razantnější potrestání. Dále byly rozšířeny možnosti udělením výjimečného trestu.

Pokud se podíváme na výši trestů, oproti předešlé právní úpravě je zde horní výše trestu u odstavce 1 zvednuta o tři roky, dolní zůstává stejná a to deset let. U nově vzniklého 2. odstavce je dolní hranice dvanáct let a horní dvacet let. Je vidět, že společnost volá po důraznějším trestání, následkem čehož byly tresty zpřísněny.⁴¹

4.4.1 TRESTNÍ SAZBA ZA VRAŽDU A PODMÍNEČNÉ PROPUŠTĚNÍ

Za vraždu náleží pachateli zásadně jako trest odnětí svobody (nejvyšším trestem je doživotí, trest smrti byl již před více než čtvrtstoletím zrušen - otázkou je, jestli aspoň částečně nespadá pod kategorii trest odnětí svobody, navíc zpravidla nebývá vykonáván ihned).

Vzhledem k výši trestní sazby za vraždu není možné využít institutu podmíněného odsouzení, lze však díky materiálnějšímu pojetí trestního zákona sáhnout k upuštění od potrestání. V úvahu přicházejí na základě § 28 současně spolu s odnětím svobody i jiné tresty, ale s výjimkou trestu obecně prospěšných prací (§ 45).

Co se týče výše trestu odnětí svobody, základní skutková podstata hovoří o 10 - 15 letech, kvalifikované případy o 12 - 15 letech nebo výjimečném trestu (15 - 25 let nebo doživotí), vražda novorozeného dítěte matkou je ohodnocena 3 - 8 lety. Soud však může mimořádně snížit trest i pod dolní hranici trestní sazby (§ 40).

Za okolnosti případu nebo poměry pachatele odůvodňující postup podle § 40 odst. 1 tr. zák. o mimořádném snížení trestu odnětí svobody je nutno považovat existenci více významných polehčujících okolností při současném nedostatku okolností přitěžujících.⁴²

---

⁴¹JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014.* Praha: Leges, 2014, 197 a nás.

⁴²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2000, sp. zn. 8 Tz 158/99.

Při výměře trestu se dále přihlíží k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, zapomenout nesmíme ani na ukládání trestu odnětí svobody zvláště nebezpečnému recidivistovi, kterému se posunuje směrem nahoru horní hranice trestní sazby (a de facto také dolní hranice). Dokonce se v praxi může zvláště nebezpečná recidiva uplatnit vedle opětnosti (viz. kvalifikovaná skutková podstata vraždy), aniž by se vzájemně vylučovaly. Přesto je stávající úprava k vrahům poměrně shovívavá.

Co se podmíněného propuštění týče, je možné dle § 88 odst. 4 TrZ přistoupit k podmíněnému propuštění až po výkonu dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody, nehrozí-li s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena, a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvláště závažného zločinu.

Dále pak dle § 88 odst. 5 TrZ osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí může být podmíněně propuštěna až po nejméně dvaceti letech výkonu tohoto trestu, nehrozí-li s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvláště závažného zločinu.⁴³

4.5 § 141 ZABITÍ

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.

(2) Odnětí svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) na těhotné ženě, nebo

c) na dítěti mladším patnácti let.⁴⁴

---

⁴³JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014.* Praha: Leges, 2014, 197 a nás.

⁴⁴Tamtéž.

4.5.1 TRESTNÍ SAZBA ZABITÍ A PODMÍNEČNÉ PROPUŠTĚNÍ

Trestní sazba zabití v §141 odst. 1 byla původně stanovena jako u privilegované vraždy novorozeného dítěte matkou od 3 do 8 let, novelou zákona č. 306/2009 Sb. pak byla zvýšena horní hranice trestní sazby na deset let, což zařadilo tento delikt do skupiny zvlášť závažných zločinů.

Věcně příslušným byl stanoven v prvním stupni krajský soud (§17 odst. 1 písm. a) zák. č. 141/1961 Sb. trestního řádu). Osoba odsouzená pro trestný čin zabití ve smyslu §141 odst. 1 může být podmíněně propuštěna za splnění okolností §88 odst. 1 písm. a) po výkonu poloviny uloženého trestu odnětí svobody, podle § 141 odst. 2 může být podmíněně propuštěna až po výkonu dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody (§ 88 odst. 4), stejně jako u vraždy. Je zde možnost mimořádného snížení trestu pod dolní hranici tří let.

Z výše uvedených údajů se dá říci, že za usmrcení člověka lze uložit trest v rozmezí odnětí svobody na dobu tří let až po trest odnětí svobody na doživotí. Nicméně v porovnání s úpravou platnou do 31.12.2009 došlo k zvýšení horní hranice trestu za vraždu a tím byla dána soudům možnost tyto činy postihovat přísněji. O tom, o jaké výši trestu se bude v konkrétním daném případě jednat, rozhoduje kvalifikace.

S ohledem na shora uvedené údaje o privilegované skutkové podstatě trestného činu zabití lze tvrdit, že její zavedení do nového TrZ přináší sice tak dlouho potřebnou diferenciaci, ale zároveň s sebou nese kvalifikační problém, se kterým se musí soudní praxe potýkat.⁴⁴

---

⁴⁴JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.11.2014.* Praha: Leges, 2014, 200 a nás.

5 VRAŽDA A ZABITÍ V PRAXI

Z policejních statistik plyne, že za roky 2012 a 2013 bylo na území České republiky zjištěno celkem 370 vražd oproti pouhým dvěma případům zabití.⁴⁵ O obdobně nerovném poměru páchání těchto dvou trestných činů hovoří i statistiky soudů. Dle tohoto stavu je zřejmé, že při výkladu podmínek naplnění skutkové podstaty trestného činu zabití postupují orgány činné v trestním řízení značně restriktivně, a to co se týče aplikace privilegujících podmínek. To znamená že zřídka kdy příslušné orgány spatří v motivaci pachatele „strach, úlek, zmatek, jiné omluvitelné hnutí mysli nebo předchozí zavrženíhodné jednání pachatele.

Z Judikatury Nejvyššího soudu České republiky plyne, že pro kvalifikaci konkrétního skutku jako trestného činu zabití je třeba zcela nepochybné příčinné souvislosti mezi spácháním trestného činu a privilegujícími okolnostmi. Tedy strachem, úlekem, zmatkem, jiným omluvitelným hnutím mysli anebo předchozím zavrženíhodným jednáním poškozeného. Tyto privilegující okolnosti musí být současně mimořádně závažné. Co se týče konkrétně okolnosti zavrženíhodného jednání poškozeného, zde je nutné vyprovokovat pachatele ke spáchání trestného činu způsobem, který je v příkrém rozporu s morálkou, kdy tato provokace musí být odpovídající k hodnotě představující lidský život⁴⁶

---

⁴⁵<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

⁴⁶Usnesení NS ČR ze dne 23. listopadu 2011 ve věci sp. zn. 7 Tdo 1380/2011.

ZÁVĚR

Je poměrně velmi těžké naplnit podmínky pro zabití a to z toho důvodu, že jeho jednotlivé podmínky jsou těžce posuzovatelné a dokazovatelné, jelikož v drtivé většině případů, které se odehrají, jsou tomuto činu přítomni jen pachatel a oběť. Pachatel si většinou po tomto činu ze šoku nic nepamatuje, nebo je zmaten.

Zde narážíme na hlavní problém a to jak průkazně dokázat, že si pachatel opravdu nic nepamatuje a daný čin spáchal kupříkladu ze strachu, nebo výpadek paměti není pravdivý a pachatel se oběti opravdu mohl obávat, ale zároveň racionálně uvažoval a měl i jiná východiska. Dále se domnívám, že i v případech, kdy se skutečně jedná o zabití, se orgány činné v trestním řízení snaží spíše o nález důkazů, které by směřovaly k vraždě na úkor těch, které svědčí o zabití. Takové jednání je pro mne však pochopitelné ba i ospravedlnitelné.

Jelikož se zavedením trestného činu zabití byl v tomto důsledku podstatně snížen trest za usmrcení druhého člověka, je pochopitelné, že se mnoho pachatelů vraždy snaží svůj čin maskovat a vydávat za zabití.

Každopádně lze tvrdit, že definováním trestného činu zabití byl do českého právního řádu a do problematiky trestání úmyslných usmrcení zaveden velice přínosný prvek.

Jak již bylo řečeno na počátku, stará právní úprava účinná před přijetím současného TrZ dávala soudům a de facto všem orgánům činným v trestním řízení pouze omezenou škálu možností, jak hodnotit úmyslná usmrcení. Například podobný trest mohl dostat pachatel, který ze zjištěného důvodu bezcitně usmrtil svého příbuzného, i pachatel, který usmrtil svého partnera, který ho před činem dlouhodobě fyzicky i psychicky týral.

Nový český TrZ zavedl nové možnosti trestání úmyslných usmrcení. Jednak rozšířil škálu vražd, ale hlavně zavedl privilegovanou skutkovou podstatu zabití, která postihuje pachatele takzvaných omluvitelných afektdeliktů a výše zmíněných vyprovokovaných usmrcení. Ta jsou z velké části dílem tragického okamžiku, zkratkovitého, unáhleného jednání, které si zaslouží, aby bylo posuzováno mírněji než promyšlené a zavrženíhodné

vraždy. Ještě však bude trvat mnoho let, než se tato skutková podstata plně ujme a soudci a orgány činné v trestním řízení ji začnou ve větší míře a beze strachu používat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie* 2009, č. 10, str. 65

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha:Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-64-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 5. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2014. Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87576-298.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha:Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3

KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-059-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 1991, sp .zn. 7 To 62/91, vyhlášené ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 1/1993.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. 7 Tz 179/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2000, sp. zn. 8 Tz 158/99.

Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. 4 Tdo 102/2012, kdyspolupachatelé usmrtili poškozeného tím, že jej zanechali ve sklepě chatky, kterou sami předtím zapálili, v důsledku čehož poškozený zemřel na otravu oxidem uhelnatým.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 23

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 8 Tdo 162/2009 (T 1175).

Usnesení NS ČR ze dne 23. listopadu 2011 ve věci sp. zn. 7 Tdo 1380/2011.

Seznam použitých internetových zdrojů

<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

<http://www.mvcr.cz/>

SEZNAM ZKRATEK

Trč-Trestný čin

TrZ-Trestní zákoník

Odst.-odstavec

NS- Nejvyšší soud

§-paragraf

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Václav Vaněček

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: kombinované

Název práce: Vražda vs. zabití

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 41

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 18

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: JUDr. Martina Prokopová